

Tostek Oy

Viite: Lausuntopyyntö 5.1.2026

Asia: Sähköverkon maakaapelointi, Haapakimolantie 610, litti

Tostek Oy on käynnistänyt KSS Verkolle sähköverkon maakaapelointiprojektin, jonka tarkoituksena on korvata ilmajohtoja maakaapeleilla. Museovirasto on välittänyt lausuntopyynnön (MV/00009/2026) Lahden museoilta, joka on museolain 314/2029 mukaisesti Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo. Annettu aineisto on käsittänyt aluksi koko noin 17km kattavan kaapelointityön osalta vain Haapakimolantin 610 osoitteessa sijaitsevan kiinteistön osuuden, mutta myöhemmin on toimitettu laajempi aineisto koskien koko kaapelointihanketta.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo lausuu 5.1.2026 päivätystä ja 4.2.2026 päivitetystä aineistosta pyydettyä lausuntoaan seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnittelualueen muinaisjäännöksistä ei ole olemassa ajantasaista inventointitietoa: tiedot alueen muinaisjäännöksistä tulisi päivittää. Tämän hetkisen tiedon pohjalta suunnittelualueen maakaapelilinjalta ja purettavan ilmakaapelin reitiltä tunnetaan yksi muinaismuistolain (295/1963) suojaama kiinteä muinaisjäännös, historiallisen ajan kyläpaikka (muinaisjäännösrekisterin kohde *Saaranen (Saarainen) 1000012812*, suunnittelualueen kartta, lehti 5.29). Päijät-Hämeen alueelta on viime vuosien aikana löytynyt historiallisten kylätonttien yhteydessä lähes poikkeuksetta myös viitteitä rautakautisista kohteista. Lisäksi reitin varrella on myös kaksi kivikautista löytöpaikkaa (muinaisjäännösrekisterin kohteet *Tompuri 1 1000042010* suunnittelualueen kartta, lehti 5.9 sekä *Tompuri 2 1000042011* suunnittelualueen kartta, lehti 5.8). Nämä on otettava huomioon asiakohdan hankkeessa.

1) Saaranen (Saarainen) 1000012812

Saaranen on ollut Säaskjärven tytärkylä ja varhaisin maininta Saarasista omana kylänään on vuoden 1539 maakirjassa, jolloin kylässä oli kaksi taloa. 1600-luvun alussa kylät autioituivat ja joutuivat kruunulle, mutta vuosisadan puolivälin tienoilla talot saivat uudet vakituiset asukkaat. Kylä laajeni samoihin aikoihin kuuden talon kyläksi.

Nykymaastossa talopaikkoista on maankäytön seurauksena enää vähän jäänteitä. Pienellä metsäisellä alueella jyrkän kallion ja tien välissä havaittiin rakenteisiin viittaavia merkkejä: mahdollinen kivijalanpätkä, uuninpohja, kellarikuoppa sekä lohkotuista kivistä rakennettu kellari. Lisäksi on mahdollista, että kapealla metsäkaistaleella on säilynyt muitakin rakenteita, vaikka varsinainen

talonpaikka on todennäköisesti sijainnut nykyisen asutuksen läheisyydessä. (K. Vuoristo, *litin historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi*, Museovirasto 2008)

2) *Tompuri 1 1000042010*

litistä Tompurin tilan pellosta on löytynyt kivien keräyksen yhteydessä 21.5.2019 kivikautinen tasataltta (KM43458: 1). Paikka sijaitsee litin kirkosta noin yhdeksän kilometriä etelälounaaseen, Konttilantien ja Konttilanojan pohjoispuolisella peltoalueella.

Löytöpaikka tarkastettiin pellon ollessa puitu. Havainnot tehtiin pintapöimintana ja silmänvaraisena tarkastuksena sekä lapionpistoilla ja maanäytekairauksilla; lisäksi kaivettiin yksi koekuoppa. Maanpinnalla ei havaittu rakenteita tai muuta kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Kairanäytteissä ja koekuopassa todettiin tavanomainen muokkauskerros ja sen alla luontainen hiesu. Johtopäätös: löytöpaikalla ei todettu kiinteää muinaisjäännöstä (H. Poutiainen & O-P. Puttonen, *litin Tompuri 1 Kiviesineen löytöpaikan tarkastus 8.10.2021*, Lahden museot 2021)

3) *Tompuri 2 1000042011*

litistä Tompurin tilan pellosta, sen pintamaasta, on löytynyt peltotöiden yhteydessä 4.6.2021 kiviesine (KM43459). Samalta pellosta on myös toinen ilmoitettu löytö. Paikka sijaitsee runsaat yhdeksän kilometriä litin kirkosta etelälounaaseen, Konttilantien ja Konttilanojan välisellä peltoalueella.

Löytöpaikka tarkastettiin pellon ollessa puitu. Pintapöiminta oli mahdollista, ja alue tarkastettiin silmänvaraisesti sekä lapionpistoilla ja maanäytekairauksilla. Maanpinnalla ei havaittu kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Kairanäytteissä todettiin normaali muokkauskerros ja sen alla luontainen hiesu ja savi. Johtopäätös: löytöpaikalla ei todettu kiinteää muinaisjäännöstä. (H. Poutiainen & O-P. Puttonen, *litin Tompuri 2 Kiviesineen löytöpaikan tarkastus 8.10.2021*, Lahden museot 2021)

Kylätontin paikannus ja rajausta perustuu osin kartta-analyysiin (Pitäjänkartat ja Kuninkaan kartasto) ja on siten suuntaa antava. Kohteen aluetta ympäristöineen ei ole tarkastettu vuoden 2008 jälkeen, ja alueella sekä ympäristössä, erityisesti mylläämättömillä osilla, saattaa vielä olla jäänteitä kyläasutuksesta. Kivikautisten esineiden löytöpaikat Tompuri 1 ja 2 ovat todennäköisesti irtolöytöjä, mutta pelkkä maastotarkastus vuodelta 2021 ei anna riittävää varmuutta niiden ympäristöstä.

Museo edellyttää, että kylätontin alueella Saaranen sekä kivikauden löytöpaikkojen alueella Tompuri 1 ja 2 kaapeliojen kaivamiseen, puistomuuntamoiden sijoituspaikoille ja kohdille, joista vanhan sähkölinjan pylvää poistetaan, liitetään arkeologinen valvonta. Tämä erityisesti alueilla, joissa kaivaminen tapahtuu mylläämättömällä alueella (esim. viheralueet, metsät, pellot, kevyet piha- ja peltotiet). On mahdollista, että näillä alueilla on säilynyt muinaisjäännöksiä. Liitteenä on kartat muinaisjäännösrekisteistä, joihin on merkittynä arkeologin valvontaa edellyttävät alueet.

Mikäli valvonnassa tulee vastaan selviä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä, valvova arkeologi tekee päätöksen siitä, vaaditaanko laajempaa arkeologista tutkimusta vai riittääkö kaivuun yhteydessä tehtävä dokumentointi ja arkeologinen tutkimus. Tämä siksi, ettei muinaisjäännökselle kokonaisuutena aiheutettaisi vahinkoa. Mahdollisen kaivauksen tarve on otettava huomioon arkeologisen valvonnan tutkimuslupaa haettaessa. Arkeologisen valvonnan voi tilata haluamaltaan arkeologian toimijalta. Lista arkeologian alan konsulteista löytyy Museoviraston internet-sivuilta (kohta: Arkeologisten kenttätöiden tilaaminen).

Museo muistuttaa myös, että laajemmissa maankäyttöhankkeissa, joihin kaapeloinnitkin kuuluvat, on lain mukaan aina jo ennen hankkeen aloittamista selvitettävä suojelua edellyttävät alueet/kohteet. Tämän arvioi/tekee ainoastaan suojelusta vastaava viranomaistaho, alueellinen vastuumuseo, Päijät-Hämeessä Lahden museot, jolla on viimeisin tieto alueen muinaisjäännöksistä. Katsominen esimerkiksi pelkästään Kypistä/mj-rekisteristä ei ole riittävää, eikä sitä voi pitää selvityksenä.

Sähköjakeluverkon saneeraustyön suunnitelmaan ei arkeologisen kulttuuriperinnön osalta ole muuta huomautettavaa.

Rakennettu kulttuuriperintö ja maisema

Haapakimolantie 610 kuuluu Saaraisten maakunnallisesti merkittävään rakennetun kulttuuriympäristön kohteeseen (MARY2024). Saaraisten kylän viljelymaisemassa maatilat ovat harvakseltaan pelloilta kohoavien kallioiden juurella. 1800-luvulta peräisin olevaa vanhinta rakennuskerrostumaa edustavat Takala ja Paavola. Takala sijaitsee osoitteessa Haapakimolantie 615 (142-415-1-26) ja on näkyvällä paikalla aittoineen kyläteiden risteyksessä. Kaalijoen itäpuolella maisemallisesti keskeisellä sijainnilla on Paavola, jossa on 1800-luvun puolivälissä rakennettuja ulkorakennuksia uudempi päärakennus. Saaraisten entinen kansakoulu vanhassa kyläkeskustassa, osoitteessa Haapakimolantie 626 (142-415-5-26), vuodelta 1924 edustaa klassismia. Vanhat tilakeskukset ja jokilaakson ympäröimä viljelymaisema muodostavat agraarin kokonaisuuden. (MARY 2024)

Suunniteltu jakokaappi osoitteessa Haapakimolantie 610 on kooltaan pieni, eikä se vaikuta Saaraisten kylän tai viereisten kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden, Takalan ja Saaraisten kansakoulun, arvojen säilymiseen.

Hankkeeseen liittyvät muut kaapeloinnit tulee sijoittaa tien läheisyyteen niin, että ne mukailevat olemassa olevien ilmalinjojen sijaintia. Alueella tehtävien kaivausten jälkeen on huolehdittava maisemoinnista niin, että alue palautuu maisemallisesti lähtötilanteeseen. Mikäli edellä mainittujen kulttuuriympäristökohteiden välittömään läheisyyteen sijoittuu lausuntopyynnössä esitetyn jakokaapin lisäksi muita jakokaappeja tai muuntamoita, tulee ne asemoida niin, etteivät ne aiheuta maisemallista

haittaa. Koko suunnittelualueella tulee välttää muuntamoiden sijoittelua pihapiirien välittömään läheisyyteen sekä avoimille peltoaukioille - arvoalueilla tämä on ensiarvoisen tärkeää.

Mikäli suunnittelualueella on vanhoja tiilimuuntamoita, joita aiotaan poistaa käytöstä, tulee niistä toimittaa tieto museolle. Museolla ei ole muuta huomautettavaa suunnitelmasta.

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö Liisa Koskelainen

arkeologi Kimmo Kyllönen

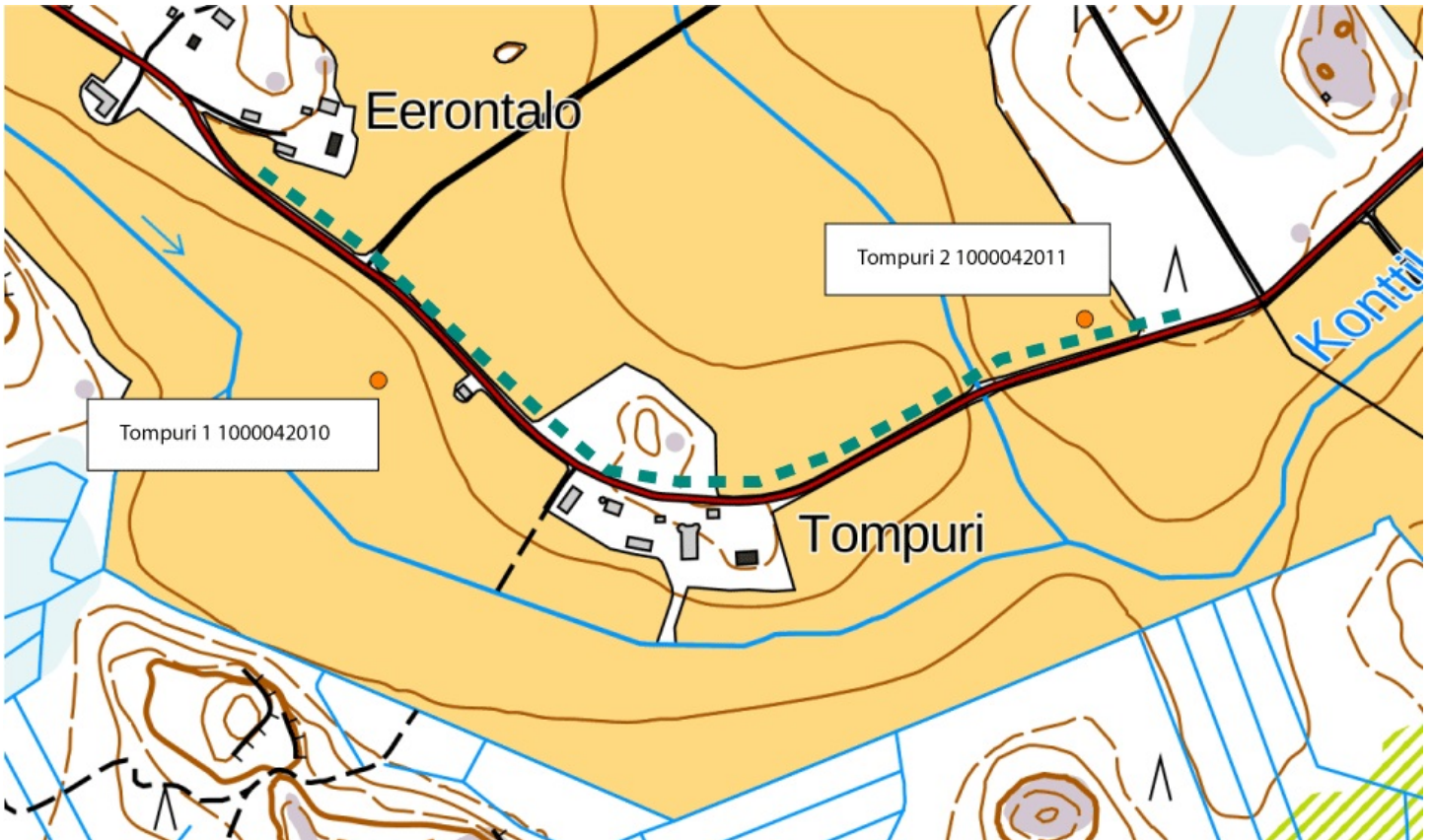
rakennustutkija Sanni Hujanen

Tiedoksi: Museovirasto, Lupa- ja valvontavirasto

Karttaliitteet:

Kohde Saaranen (Saarainen) 1000012812, suunnittelualueen kartta, lehti 5.29 merkittynä suojelualuearajauksensa kera punaisella rasterilla. Tumman vihreä katkoviivoitus osoittaa arkeologin valvontaa vaativat kaapelikaivantojen alueet mukaan lukien muinaisjäännöksen merkitty suojalue.

Löytöpaikat *Tompuri 1 1000042010* suunnittelualueen kartta, lehti 5.9 sekä *Tompuri 2 1000042011* suunnittelualueen kartta, lehti 5.8). merkittynä oransseilla palloilla. Tumman vihreä katkoviivoitus osoittaa arkeologin valvontaa vaativat kaapelikaivantojen alueet.